

*Yhdistyksen historiikki: 1959
50 v. juhlat Luovut Heikki Hietala*

Työväenyhdistyksen vaiheet Kaskisissa

Suomessa 1900-luvun ensimmäinen vuosikymmen oli merkittävien tapahtumien aikaa. Silloin rakennettiin suomalainen työväenliike, jonka ensimmäisenä merkittävänä saavutuksena oli yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden toteutuminen. Silloin rakennettiin myös työväenliikkeen organisaatio. Eri paikkakunnilla syntyi ammatillisen ja poliittisen työväenliikkeen järjestöjä paikallisten tarpeiden mukaan. Turussa 1899 perustettu Työväenpuolue muodostui sosialidemokraattisen aatteen toteuttajaorganisaatioksi. Suomen Ammattijärjestö perustettiin 1907 Tampereella. Samana vuonna pidetyissä ensimmäisissä eduskuntavaaleissa työväki näytti voimansa. Innostus levisi.

Työväenliikkeen toiminnasta kantautui kaiku kaikkialle. Kaiku kuului myös Kaskisiin, jossa elettiin vuonna 1909 nouskauden odotuksen tunnelmissa. Viimeisillä säätyvaltiopäivillä oli tehty päätös Suupohjan-radon rakentamisesta Seinäjoen ja Kaskisten välille. Uuden liikenneyhteyden uskottiin elvyttävän kauppaa ja samalla uskottiin sataman käytön kehittymiseen. Sataman laajentaminen oli tullut ajankohtaiseksi. Kaupunki varasi teollisuus- ja varastotilaa. Kaupungissa toimi tällöin pari sahalaistosta, konepaja, puusepäntörmä, muutama kauppa ja joitakin käsityöliikkeitä. Lisäksi perinteisen kalastuselinkeinon harjoittajia oli tuntuvasti. Sataman kautta vietiin ulkomaille sahattua puutavaraa ja pyöreätä puutavaraa. Linjalla Kaskinen-Sundsvall kuljetettiin säännöllisesti viljaa ja karjaa.

Tällaisena pikkukaupunkina Kaskinen oli työväenliikkeen nousuinnostuksen levitessä paikkakunnalle. Keväällä 1909 huhtikuun 4. päivänä pidettiin muurari A. Ahon asunnossa alustava kokous, jossa keskusteltiin yhdistyksen perustamisesta. Paikalla oli 22 aikuista henkilöä, joista 18 kirjoittautui jäseneksi. Työväenyhdistys päätettiin perustaa toimivaksi sekä suomenkielisenä että ruotsinkielisenä. Toimintaa varten kerätyssä vapaaehtoisessa keräyksessä saatiin kokoon yhdeksän markkaa seitsemänkymmentäviisi penniä. Ensimmäisen kokouksen puheenjohtaja toimi leipuri J.A. Palmroos ja sihteerinä A. Keränen. Perustavaa kokousta valmistelemaan valittiin kolmijäseninen toimikunta.

Perustava kokous pidettiin sitten jo saman huhtikuun 21. päivänä

Ahon asunnossa. Valmistelut oli tehty

riipeästi, koska kokouksessa mallisäännöt olivat jo käsiteltävinä. Säännöt luettiin pykälä pykälältä ja hyväksyttiin. Yhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin lippuäänestyksessä W. Ahlroth ja varapuheenjohtajaksi J. Wäärälä. Johtokuntaan päätettiin valita lisäksi viisi jäsentä, joiksi lippuäänestyksen jälkeen tulivat A. Aho, rouva Aho, A. Keränen, J. A. Palmroos ja H. W. Sundman. Varajäseniksi valittiin F. O. Tuominen, R. Nurmi ja M. Luomala. Tlintarkastajiksi valittiin Kull ja O. Hiipakka.

Yhdistys päätti liittyä Sosialidemokraattiseen puolueeseen. Jäsenmaksuna päätettiin periä miehiltä ns. sisäänkirjoitusmaksuna yksi markka ja naisilta 50 penniä. Kuukausimaksuksi hyväksyttiin 25 penniä ja piiriveroksi määrättiin kymmenen penniä. Perustavan kokouksen puheenjohtajana toimi myös J. A. Palmroos ja sihteerinä A. Keränen. Järjestäytymiskokouksessa yhdistyksen kirjuriksi valittiin A. Keränen ja varalle H. W. Sundman. Rahastonhoitajaksi valittiin J. A. Palmroos ja jäsenkirjuriksi H. W. Sundman. Taloudenhoitajaksi valittiin A. Aho, kirjallisuuden ja sanomalehden levittäjäksi J. Wäärälä sekä kirjastonhoitajaksi rouva Aho. Yhdistyksellä oli siis pyrkimyksenä aloittaa kirjastotoiminta ja suorittaa työväenlehtityötä. Yhdistyksessä oli sekä suomenkielisiä että ruotsinkielisiä. Yhdistyksen kielellisen jakautumisen varalle päätettiin, että tällaisessa tapauksessa varat jaetaan silloisen jäsenluvun mukaan.

Perustavassa kokouksessa valittiin yhdistykselle myös huvitoimikunta, jonka tehtäväksi tuli juhlien järjestäminen. Ensimmäisiä Vappujuhlia varten päätettiin kokoonnuttavaksi Kauppatorille, josta kulkueena marsittiin sitten Marjestradiin. Juhlissa vastasi ruotsinkielisestä puheesta W. Ahlroth ja suomenkielisestä puheesta J. Wäärälä. Lisäksi esitettiin molemmilla kielillä tasapuolisesti runoja ja kertomuksia. Tässä vaiheessa jo asetettiin työryhmä kokoustilan hankkimista varten.

OMAA TALOON

Oman talon saaminen oli keskeinen tavoite alusta lähtien. Rakennustoimikunta työskenteli jo koko vuoden 1910 ja rakennusrahasto perustettiin. Sitä ennen aluksi kokoukset oli pidetty muurari Ahon asunnossa. Iltamia pidettiin Lindin talossa Aleksanterinkatu 2:ssa. Seuraavaksi vuokrattiin Riskulta kokoussali ja kesätoimintaa varten löydettiin sopiva huvikentän paikka Marjarannasta Lillegrundin silloiselta saarelta. Kaupunki antoi saaren yhdistykselle käyttöön kymmeneksi vuodeksi ilman vuokraa. Sinne rakennettiin tanssilava ja muut tarpeelliset rakennukset. Samaan aikaan haettiin pysyvää ympärivuotista toimipaik-

Sopivan tontin löydyttä oli vuorossa piirustusten laatiminen. Rakennustoimikunta antoi ohjeeksi, että talon piti olla 12 sylvä pitkä ja 8 sylvä leveä. Huoneita piti olla juhlasali, näyttämö, puhvettihuone, talonmiehen huone, kamari ja eteinen. J.A. Palmroosin hankkimat piirustukset hyväksyttiin lisäyksellä, että pitää tehdä vielä neljä kissaläpää, rontiin ikkuna ja salin kattoon ilmaventtiili. Rakennustarpeiksi ostettiin viljamakasiini Kvarskatalta, joka hajotettiin ja siirrettiin tontille talvella 1910.

Rakennustöitä tehtiin talkoovoimilla. Raskaiden työpäivien jälkeen jatkuivat talkoot Työväentalon työmaalla jopa puoleen yöhön. Talkoissa käytiin innokkaasti. Se ei kuitenkaan riittänyt, sillä rakentamiseen tarvittiin myös rahaa. Jo heinäkuun lopulla 1911 todettiin, että rahat on käytetty ja työt keskeytettävä, jos rahaa ei mistään saada. Työväenjärjestöille ja Helsingin Työväen Säästöpankille päätettiin esittää rahojen lainaamista, mutta tulokset olivat huonoja. Myös Kasikisissa toimivan Silta- ja Vesirakennustyöläsien ammattiosaston puoleen käännettiin rahojen saamiseksi. Lisäksi alettiin myydä viiden markan velkakirjoja ja toimittaa keräyslistoja Amerikkaan sekä muualle Suomeen.

Osittain vielä keskeneräisen Työväentalon vihkiäisjuhlat pidettiin kuitenkin lokakuun 15. päivänä 1911. Juhlissa pitivät suomenkieliset puheet J. E. Häkkinen ja Juho Wäärälä. Ruotsiksi puhui yhdistyksen puheenjohtaja W. Ahlroth. Runoja lausuivat Kalle Kokkonen ja Mimmi Seeve suomeksi sekä J. A. Palmroos ruotsiksi. Lisäksi ohjelmassa oli näytelmiä.

Talolle tarvittiin vahtimestari huolehtimaan sen käytöstä. Vahtimestarin avoimeksi julistettua tointa hakivat yhdistyksen aktiiviset jäsenet J. Wäärälä ja O. Seeve. Äänestyksessä J. Wäärälä tuli valituksi.

Talon käytössä oltiin yhteistyössä ammattiosastojen kanssa. Yhteiset joulujuhlat tulivat ohjelmaan alusta lähtien. Taloudellisia huolia oli ja lainan saannissa vaikeuksia. Lopulta Närpiön Säästöpankista saatiin 8000 markan kiinnityslaina, jolla talo saatiin kuntoon. Ikkunat tilkittiin, vuorilaudat laitettiin kuntoon ja tontti ympäri rakennettiin aita. Kirkkokadun puolelle laitettiin portti.

Oma talo vireytti huvitoiminnan ja sitä varten piti laatia järjestys säännöt. Niissä kiellettiin mm. lattialle sylkeminen.

Ensimmäisen maailmansodan aikana 1915-18 Työväentalo oli vuokrattuna venäläisten sotilaiden majapaikaksi ja toisen maailmansodan aikana valtion optilliseläe laitokselle. Sotaa ennen siihen oli juuri laitettu peltikatto ja maalattu talo ulkoa. Talvisodan aikana talo kärsi

pieniä vaurioita. Välirauhan aikana sitten mm. uunit korjattiin. Sodan jälkeen juhlasalin lattia uusittiin ja talon maalaustyöt on uusittu tarvittaessa.

Nyt talon peruskorjaus on tehty talkootyönä ja näin pelastettu historiallisen Työväentalon toimintamahdollisuudet.

MONIPUOLISTA

TOIMINTAA

Jo kesäkuussa 1909 käsiteltiin Kaskisten Työväenyhdistyksessä juomalakkokysymystä. Siitä alusti pöytäkirjan mukaan J. Wäärälä tilastotieteellisesti ja lennokkaasti. Alustusta seurasi päätös juomalakkoon liittymisestä heinäkuun ensimmäisestä päivästä 1909 lähtien. Lakkotoimikunnaksi valittiin yhdistyksen johtokunta, mutta pöytäkirjojen mukaan lakkoon ryhtyi vain 14 yhdistyksen jäsentä.

Elokuussa päätettiin perustaa sitten puhumaseura. Sille päätettiin perustaa käsinkirjoitettu sanomalehti nimeltä "Kehtiys". Kokouksissa käytettävästä kielestä päätettiin tehdä ratkaisut joka kerta erikseen. Puhumaseuran toiminta oli kuitenkin vaivalloista ja se lakkautettiin 1913 viidennenkin elvytysyrityksen jäätyä tuloksettomaksi.

Kesällä keskusteltiin myös voimisteluseuran perustamisesta. Hanke etenikin nopeasti ja jo lokakuussa hyväksyttiin Kaskisten Työväenyhdistyksen voimistelu- ja urheiluseura Vastuksen säännöt. Sen jäsenten piti olla Työväenyhdistyksen jäseniä. Urheiluseuralle myönnettiin Työväentalo harjoittelua varten kahdeksi arki-illaksi ja sunnuntaiaamuisin kello kymmeneen asti.

Yhdistyksen yksituumainen toiminta jatkui ensimmäisen maailmansodan ja kansalaissodan ajan yli. Vuonna 1920 suuntaerimielisyydet tulivat voimakkaasti esiin. Vuosikokouksen valitsema vanha hallinto erotettiin ja tilalle tulivat uudet henkilöt. Yhdistyksen vanhat toimihenkilöt J. Wäärälä, Riika ja Eenokki Kivelä sekä K. Tarvainen esittivät vastalauseita, mutta se johti vain heidän erottamiseensa yhdistyksestä. E. Sjöblad ja joitakin muita erosi omasta aloitteestaan. Yhdistyksen nimi muutettiin Kaskisten Sosialistiseksi Työväenyhdistykseksi ja se erosi sos. dem puolueesta liittyen Sosialistiseen Työväenpuolueeseen. Jo samana vuonna J. Wäärälä ja muut erotetut perustivat uuden sosialidemokraattisen yhdistyksen. Sen toiminta oli kuitenkin melko heikkoa. Vuonna 1924 menetetty omaisuus Työväentalo mukaanluettuna saatiin takaisin ja se vilkastutti sosialidemokraattien toimintaa. Toiminta jatkui, vaikkakin 1930-luvulla Lapuan liike ja IKL hyökkäsotiukasti työväenliikettä vastaan. Myös sosialidemokraatit joutuivat kärsimään terrorista. Työnsaanti yhdistyksen aktiiveilla tuotti eri-

Toisen maailman sodan jälkeen sosialidemokraatit joutuivat taistelemaan Työväentalosta kommunistien yrittäessä sen valtausta. Toimintatapojen ero on korostunut tällaisina kriisaikoina. 1950-luvulla Kaskisissa sosialidemokraatit pysyivät yhtenäisinä eikä paikkakunnalle syntynyt edes TPSL:n perusjärjestöä muutamasta kannattajasta huolimatta. Puoluehajaannuksen kauden Kaskisten sosialidemokraatit pysyivät esimerkillisen hyvin yhtenäisinä.

1960-luvulla sosialidemokraattien edetessä voimakkaasti kaikkialla on etenemistä tapahtunut myös Kaskisissa. Kaupungin liikenneolojen kehittäminen ja teollistaminen ovat olleet sosialidemokraattien keskeisinä kunnallispoliittisina tavoitteina. Tulokset näkyvät tämän päivän Kaskisissa erittäin hyvin.